

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných (příloha ŠVP)

Obsah

1. Úvod.....	2
2.Příprava na nástup dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.....	3
2.1.Úpravy ve třídě.....	3
2.2.Úpravy ve třídě.....	3
2.3 Seznámení rodičů a dětí s nástupem dítěte se SVP.....	4
3. Nástup dítěte se SVP.....	4
4.Forma a metodika práce s dítětem se SVP.....	5
5. Podmínky pro vzdělávání dětí se SVP a zdravotním postižením.....	6
5.1.Děti s tělesným postižením.....	6
5.2. Děti se zrakovým postižením.....	7
5.3. Děti se sluchovým postižením.....	7
5.4. Děti s mentální retardací.....	12
5.5. Děti s poruchami pozornosti a vnímání.....	12
5.6. Děti s poruchami řeči.....	14
6. Podmínky pro vzdělávání dětí se SVP.....	17
6.1. Vzdělávání dětí se SVP.....	18
7. Pojetí vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními v mateřské škole(PLPP, IVP).....	20
7.1. Podmínky vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními.....	21
8. Vzdělávání dětí mimořádně nadaných.....	22

Úvod

K tzv. neviditelné integraci dochází již nyní, kdy ve třídách najdeme děti jiných národností, etnik, děti z rodin rozvedených, nebo sociálně slabých, děti s ADHD, poruchami učení a chování, děti zdravotně oslabené i citově nestabilní. Všechny tyto děti potřebují individuální přístup pedagoga, což je při počtech 28 dětí na jednoho pedagoga takřka nemožné. Proto jsme v naší MŠ sestavili pracovní dobu tam kde to šlo tak, ať jsou spolu dva pedagogové na třídě tři hodiny a více..

Také záleží na celkovém klimatu školy, na schopnostech a dovednostech každého jednotlivce i celého kolektivu, pustit se do něčeho nového, s nejasným výsledkem, velkým množstvím legislativy, studia nových materiálů a získávání nových informací. Integrovat dítě do běžného kolektivu není jednoduché, ale pokud se nadchne celý tým pedagogů a zaměstnanců školy a hlavně pokud dojde k souhře mezi asistentem dítěte a pedagogy v kmenové třídě, může integrace přinést nejen mnoho starostí, ale i zkušeností, dovedností, pozitivních momentů a také pocit z dobře vykonávané práce při pohledu na spokojené, dobře se rozvíjející integrované dítě, ve skupině svých „zdravých“ vrstevníků, kteří ho berou jako sobě rovného. Sociální zkušenosti takto získané jim nenahradí žádné studium literatury, ani odborné semináře.

Příprava na nástup dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami:

Veškerý personál školy musí být seznámen se všemi omezeními, opatřeními a organizačními změnami, které nástup dítěte se SVP bude vyžadovat.

Personál školní jídelny musí být seznámen se speciálními stravovacími návyky dítěte, nejlépe za přítomnosti rodičů, s případnými omezeními dítěte, či potravinovými alergiemi.

Ideálním prostorem je třída v přízemí školy, kde jsou běžné prahy nahrazeny přechodovými lištami.

Úpravy ve třídě

Přizpůsobení celkových dispozic třídy konkrétnímu znevýhodnění dítěte (jinak upravíme třídu pro dítě s oční vadou, jinak pro kombinované vady, jinak pro dítě s vadou pohybového aparátu.)

V hernách ponecháme celoplošné koberce, ve třídách linoleum, či jinou omyvatelnou podlahovou krytinu.

Veškerý nábytek ve třídě by měl být ukotven pevně ke zdi, nebo zabezpečen jiným způsobem, aby nedošlo ke zranění dítěte. Veškeré rohy nábytku by měly být opatřeny krytkami.

Ve třídě by měla být na dostupném místě umístěna karta s informacemi o zdravotním stavu dítěte, jeho zvláštnostech a potřebách. Tato karta by měla obsahovat také informace o způsobech poskytnutí první pomoci dítěti personálem školy a telefonní kontakty na zákonné zástupce dítěte, ošetřujícího lékaře, na pracoviště, které v případě zdravotních potíží zajistí odborné a rychlé ošetření a na další odborníky. Vše musí být ale uloženo tak, aby byla zároveň zajištěna ochrana osobních dat dítěte.

Měla by být vedena evidence o aktuálním stavu dítěte.

Pedagogický personál si musí jasně vymezit role pedagoga a asistenta.

Seznámení rodičů a dětí s nástupem dítěte se SVP

Dle závažnosti druhu znevýhodnění dítěte se SVP by měli být seznámeni rodiče dětí navštěvujících stejnou třídu kam chodí jejich syn, dcera a kam bude integrováno dítě se SVP. A to v dostatečném časovém předstihu. Rodiče dětí by měli být seznámeni nejen s omezeními, které tato integrace přinese, ale i s pozitivy. Rodiče by měli s tímto krokem vedení školy souhlasit, případně by měli mít možnost své dítě přeřadit do jiné třídy.

Pedagogický personál školy musí vhodným a přiměřeným způsobem seznámit děti ze školy s integrovaným.

Nástup dítěte se SVP

Dítě se SVP nastupuje do mateřské školy po předání veškeré potřebné dokumentace (evidenční list s potvrzením lékaře, že je dítě schopno docházet do mateřské školy, že je řádně očkováno, zprávy o aktuálním zdravotním stavu dítěte a omezeních s ním souvisejících, dohoda o docházce podepsaná oběma stranami, vyjádření PPP a SPC, případně další dokumentace)

Rodiče předají při nástupu dítěte pedagogickému personálu veškeré osobní a zdravotní pomůcky dítěte s náležitými instrukcemi k jejich použití - v písemné

formě. Jedná se např. o invalidní vozík, osobní léky dítěte s přesným uvedením dávkování, respirátor, vložky do bot atd. Zároveň je nutné přesně vymezit umístění těchto pomůcek a vymezit odpovědnost za jejich případnou ztrátu nebo poškození. V případě podávání léků mít písemný souhlas lékaře a přesně vymezit pracovníka, který bude dítěti léky podávat a zapisovat.

Dítěti se SVP je po dohodě s rodiči umožněna aklimatizace dle jeho konkrétních osobních potřeb.

Dítě je postupně seznámeno s celou svou třídou i dětmi, šatnou, WC a umývárnou, kuchyňkou a postupně i s celou školou a všemi jejími zaměstnanci.

Dítěti určíme jeho stále místo nejen v šatně, ale i při stolování u stolu.

Postupně je dítě seznamováno přiměřeným způsobem s denním režimem ve třídě.

Asistent pedagoga i pedagogický personál třídy by zpočátku měl vyhodnotit každý den a domluvit se na případných změnách a doladit další postup.

Vše by se mělo odrazit také v TVP.

Forma a metodika práce s dítětem se SVP

Tyto musí být zvoleny individuálně a na základě zvláštností dítěte a specifik jeho znevýhodnění. Je dobré si tvořit individuální vzdělávací plány (IVP).

Způsob práce s dítětem řeší a plánují společně pedagogové i asistent.

Zpočátku se asistent zcela věnuje dítěti, doprovází ho téměř na každém kroku, postupně se ale snaží vést dítě k co největší samostatnosti, samozřejmě za nepřetržitého dohledu.

Cílem asistenta i pedagoga by mělo být stát se „pouhým stínem“ dítěte a tak ho plně začlenit do běžné skupiny dětí ve třídě.

Vzájemná komunikace pedagogů, asistenta a ostatního personálu probíhá mezi asistentem a pedagogy dané třídy denně.

Personál školy je o postupu a vývoji dítěte s SVP informován na společných poradách, nebo individuálně dle potřeby.

Vzdělávání dětí se SVP a dětí mimořádně nadaných upravuje také RVP PV

RVP PV vychází ve své základní koncepci z respektování individuálních potřeb a možností dítěte. Z toho důvodu je RVP PV základním východiskem i pro přípravu vzdělávacích programů pro děti se speciálními potřebami, ať už jsou tyto děti vzdělávány v běžné mateřské škole či v mateřské škole s upraveným vzdělávacím programem.

Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními zdravotními potřebami

Ve vztahu k druhu a stupni postižení dítěte jsou podmínky při jeho vzdělávání (speciálním i integrovaném) plně vyhovující, jestliže:

u dětí s tělesným postižením

-je zajištěno osvojení specifických dovedností v rozsahu individuálních možností dítěte

-je zabezpečena možnost pohybu dítěte v prostorách školy pomocí dostupných technických prostředků nebo lidských zdrojů

-jsou vytvářeny podmínky pro náhradní tělovýchovné aktivity dítěte možné v rámci jeho postižení

-jsou využívány kompenzační (technické a didaktické) pomůcky

-počet dětí ve třídě je snížen

Veškerá speciálně pedagogická cvičení by probíhala s ohledem na stupeň a rozsah tělesného postižení.

1. vytvářet podmínky pro rozvoj pohybových funkcí v rámci konkrétního druhu tělesného postižení, pravidelné procvičování jemné a hrubé motoriky,
2. Zajistit pravidelnou logopedickou péči klinického logopeda,
3. každodenní logopedické péče a oromotorika,
4. ergoterapie - činnostní terapie, která zahrnuje práci se samotvrdnoucí hmotou, keramickou hlínou, doteková terapie
5. reflexní a uvolňující masáže - v relaxační místnosti, jednoduchá stimulace konečky prstů, dle pokynů odborně školeného maséra,
6. předplavecký výcvik.

u dětí se zrakovým postižením

- je zajištěno osvojení specifických dítětem zvládnutelných dovedností zaměřených na samostatnost a sebeobsahu
 - prostředí je bezbariérové, s ohledem na zrakové postižení dítěte pro ně maximálně bezpečné
 - je dodržována předepsaná zraková hygiena
 - je vytvářena nabídka alternativních (zvládnutelných) aktivit
 - jsou využívány vhodné kompenzační (technické, zvláště optické a didaktické) pomůcky a hračky
 - počet dětí ve třídě je snížen
 - je zajištěna přítomnost asistenta (podle míry a stupně postižení)
- zraková cvičení:

1. cvičení barvocitu (rozlišování barev, rozpoznávání základních barev, rozpoznávání barevných odstínů),
2. třídění předmětů podle velikosti, tvaru, barvy,
3. cvičení prostorového chápání (doplňování tvaru, doplňování obrázku, doplňování barvy),
4. cvičení analyticko-syntetické činnosti (např. poznávání neúplných předmětů, vyhledávání vzájemně souvisejících obrázků, vyhledávání detailů na obrázku, apod.),
5. cvičení zrakové paměti.
6. cvičení jemné motoriky
7. orientace v makro a mikroprostoru
8. světelná terapie a relaxační cvičení očí

u dětí se sluchovým postižením

- je zajištěno osvojení specifických dovedností v úrovni odpovídající individuálním potřebám a možnostem dítěte
 - je dodržována sluchová hygiena
 - jsou zajištěny a využívány vhodné kompenzační (technické a didaktické) pomůcky
 - vzdělávání dítěte probíhá ve vhodném komunikačním systému
- U dětí se sluchovým postižením bychom rozvíjeli sluchové vnímání, zrakové vnímání jako základ pro nácvik odezírání a rozvíjení komunikačních dovedností, popř. budování náhradní komunikace (znakový jazyk, či alternativní jazyk).

Rozvíjení sluchového vnímání:

1. cvičení a hry na rozvoj detekce zvuku (schopnost reagovat na přítomnost nebo nepřítomnost zvuku),
2. rozlišování různých zdrojů zvuku,
3. rozlišování intenzity zvukových podnětů,
4. nacvičování podmíněných reakcí na zvukový nebo hlasový podnět,
5. rozvíjení senzomotorických dovedností ve třech typech cvičení a her - sluchově-motorická, znakově-motorická, kinesteticko-motorická.

Rozvíjení znakového vnímání jako základ pro nácvik odezírání:

1. cvičení prostorového chápání,
2. třídění předmětů podle velikosti, tvaru, barvy,
3. cvičení barvocitu,
4. cvičení analyticko-syntetické činnosti,
5. cvičení znakové paměti.

Rozvíjení komunikačních dovedností:

1. budování pasivní a aktivní slovní zásoby,
2. nácvik správného dýchání, fonace a artikulace,
3. využívání pomocných metod při rozvíjení řeči - pohybové činnosti, rytmické činnosti, hudební činnosti
4. budování náhradního komunikačního systému - znakový jazyk, daktyl
5. pravidelná logopedická péče

Fonematické uvědomění představuje vědomou dovednost jedince členit slova na jednotlivé fonémy a pracovat s nimi. Vývoj tedy postupuje od fonematického uvědomování k fonologickému. Dítě vnímá slovo jako celek. V průběhu předškolního věku postupně zvládne diferencovat slovo na určité tzv. fonologické jednotky. Dítě mezi druhým a třetím rokem věku by mělo rozpoznat vzájemně se rýmující slova. Zvládnou to lépe ty děti, kterým rodiče hojně čtou.

Orientačně lze říci, že čtyřleté dítě je schopné říci slova po slabikách a opačně - ze slabik utvoří slovo.

První hlásku ve slově je dítě schopné rozpoznat nejčastěji po pátém roce života. Přibližně v pěti nebo šesti letech teoreticky umí izolovat jednotlivé hlásky (fonémy) ve slově.

Pochopení, že slova se skládají z písmen a těm odpovídají určité dané fonematické jednotky, se označuje jako **alfabetický princip**. Ten dovoluje dítěti „vyluštit“ i neznámá slova, odborně řečeno dekodovat grafickou reprezentaci hlásky a přiřadit k ní správný foném, i pokud se pro čtenáře jedná o slovo neznámé. Grabe (2009)[2] se domnívá, že pokud je tedy alfabetický princip ovládnut v prvním jazyce, není třeba se jej znovu učit v dalších jazycích; ovšem pokud v mateřském jazyce není zvládnuto fonologické zpracování, přenáší se tento nedostatek do učení se cizímu jazyku.[3]

Pokud má dítě v oblasti sluchového vnímání oslabení, obtíže mohou být pozorovány v:

- sluchové diferenciaci - v tzv. fonematickém sluchu, v odlišení jednotlivých fonémů
- reprodukci rytmických struktur - tzv. audiomotorická koordinace
- rozpoznávání délek hlásek
- sluchové analýze a syntéze
- sluchové paměti.

Náměty k odstraňování obtíží:

Procvičování poznávání slabik ve slově

- vytleskávání říkadel, později slov, určování pořadí slabik, zvedání ruky či poskok na vyslovení předem určené slabiky v řadě jiných, určování počtu slabik apod.

Schopnost sluchové analýzy a syntézy

- sluchové hádanky, začínáme od slabik, v případě výrazných obtíží si nejprve pomáháme zrakovou oporou - výrazná výslovnost, dítě sleduje naše rty, opakuje, skládá z trojrozměrných písmen / např. stavebnice ABC/, pak teprve postupně přecházíme pouze na sluchovou cestu
- rozklad slova na slabiky, hledání slov začínajících na stejnou slabiku (ma-maják, malíř, maso, Matěj)
- vyčleňování začátku a konce slova = první a poslední písmeno, předměty, obrázky se stejnou hláskou dáváme do misky (K-kytka, kachna, kočka, košile, kapka, kapsa), zpočátku volíme takové hlásky, které je možné alespoň trochu odezírat (retné, retozubné hlásky).

Sluchové rozlišování hlásek zvukově podobných, jejich správná výslovnost

- je potřebné vycházet z aktuálního stavu výslovnosti dítěte a respektovat stadia reedukace, ve kterých se dítě nachází
- v případě výrazných obtíží si nejprve vypomáháme výraznou výslovností před zrcadlem či proti dítěti
- zaměřujeme se na párové dvojice: znělé/neznělé (D/T,V/F, G/K) ostré/tupé (S/Š, Z/Ž,C/Č), tvrdé/měkké (T/Ť,D/Ď,N/Ň), úžinové bokové/vibranty (L/R).

Diferenciační schopnosti - postihování jemných rozdílů slabiky: ba-da, pa-da, sa-ža, slova: bum-dum, šek-žek nejdříve využíváme maximálních kontrastů, postupně přecházíme na rozdíly minimální (viz předcházející uvedené párové dvojice).

Nácvik rytmické reprodukce - využití bzučáku, Orffových nástrojů apod.

Dítě by mělo zvládnout poznat jednoduché písničky podle melodie, k reprodukci využíváme jednoduchých rytmických říkadel, postupně přecházíme na prostou reprodukci předvedeného vzoru. Snažíme se o zachování správného počtu úderů, potom zkusíme různé rytmické struktury. Vždy v první fázi činnost provádíme se zrakovou kontrolou, potom přecházíme pouze na sluchový kanál.

Cvičení akustické pozornosti

Cvičení jsou zaměřena na stimulaci sluchového kanálu, vydělení významného zvuku (podnětu) z prostředí a v další fázi z řečového proudu:

- slyšíš budík, hlas, zvuk, hry - Tichá pošta, Na papouška
- udělej krok, když uslyšíš domluvené slovo
- poslech četby rušený zvuky z okolí / využití magnetofonu/.

Nejdříve se začíná na úrovni slova (všechno lítá, co peří má), následně se přechází na slovní spojení (zabouchej na nesprávné - kůň kváká, žába mňouká, pes štěká) a poté přecházíme na úroveň věty a malého textu.

Poslech správného čtení

Poslech správného čtení dává základy užívání prozodických složek (melodie, intonace, rytmus). Děti vnímají užívání pauz nejen podle fyziologických potřeb, ale i významotvorných.

Veškerá sluchová cvičení lze s dětmi provádět pouze krátce, protože jsou příliš namáhavá na koncentraci, dítě se při jejich provádění brzy unaví. Délka nácviku se volí podle individuálních schopností dítěte (desítky sekund či několik minut).

Na tomto místě musím zmínit velmi účinný intervenční program M. Mikulajové a kol. (2004) vycházející ze slabikáře známého ruského psychologa D. B. Elkonina. První část této učebnice modifikovala do podoby programu cíleného na rozvoj fonologických dovedností dětí předškolního věku. V roce 2001 vydala tuto metodiku ve slovenštině a v roce 2004 i v češtině pod názvem „**V krajině slov a hlásek: Trénink fonematického uvědomování podle D. B. Elkonina**“. Program představuje ucelenou metodiku pro rozvíjení jazykového citu a specifických jazykových schopností, jež jsou důležité pro rozvoj čtení a psaní. Zvláště důležitý je tento program pro děti, u nichž se předpokládá, že budou mít v budoucnu ve škole problémy se čtením a psaním[4]: děti s podezřením na dyslexii, s opožděným vývojem řeči, děti s kochleárním implantátem a nedoslýchavé, děti kulturně a sociálně znevýhodněné, bilingvní nebo děti z cizojazyčného prostředí.

(Kulhánková & Málková, 2008; Sparks & Ganschow, 1993).

[2] Grabe, W. (2009). *Reading in a Second Language. Moving from Theory to Practice*. New York: CUP.

[3] Výzkumně se danou problematikou zabývali např. Sparks a Ganschow, 1993. Sparks, R., & Ganschow, L. (1993). The Impact of Native Language Learning Problems on Foreign Language Learning: Case Study Illustrations of the Linguistic Coding Deficit Hypothesis. *The Modern Language Journal* 77(1), 58-74.

[4] (Mikulajová, Dostálová, 2004).

u dětí s mentální retardací

-je zajištěno osvojení specifických dovedností zaměřených na zvládnutí sebeobsluhy a základních hygienických návyků v úrovni odpovídající věku dítěte a stupni postižení

-jsou využívány vhodné kompenzační (technické a didaktické) pomůcky

-je zajištěna přítomnost asistenta (podle míry a stupně postižení)

-počet dětí ve třídě je snížen

U dětí s mentálním postižením bychom se soustředily na klasické výchovné metody:

1. metoda požadavků,
2. metoda přesvědčování,
3. metoda procvičování,
4. metoda povzbuzování,
5. metoda kladného vzoru,
6. metody slovní, názorné, činnostně - praktické či hodnotící.

S ohledem na individuální možnosti a schopnosti dětí by mohla být využívána:

1. Metoda Dobrého startu
2. Alternativní komunikace - obrázkový systém, jednoduchý znak do řeči
3. Prvky terapie hrou
4. Činnostní terapie (ergoterapie) - práce s keramikou, vaření, práce na školní zahrádce.

u dětí s poruchami pozornosti a vnímání (děti s poruchou učení a chování)

-prostředí je pro dítě zklidňující

-je zajištěn zvýšený bezpečnostní dohled

-počet dětí ve třídě je snížen

-je zajištěn důsledný individuální přístup pedagoga k dítěti

-mateřská škola těsně spolupracuje s SPC a s rodiči dítěte

-jsou využívány speciální didaktické pomůcky zaměřené na cvičení

Např. u dětí s autismem by byly vypracovány Edukačně - hodnotící profily, které bychom v průběhu roku aktualizovali ve spolupráci s rodiči, a to nejméně 2x ročně.

Důležitý je také stereotyp - systém práce všech pečujících pedagogů.

V případě, že by měly děti problém s komunikací, mohli bychom používat alternativní komunikaci:

1. vkládání znaků a gest do řeči,
2. předmětů, fotografií a grafických symbolů (symboly PCS, piktogramy a další),
3. metoda VOKS (Výměnný obrázkový komunikační systém).

V rámci speciálně pedagogické péče by probíhala také individuální logopedická péče:

1. prvky orofaciální motoriky - motorika rtů, brady, čelisti, jazyka a ústní dutiny,
2. dechová cvičení,
3. rytmická cvičení,
4. rozvoj grafomotoriky,
5. rozvoj vizuomotoriky (koordinace oko - ruka),
6. individuální nácvik hlásek,
7. nácvik větných stereotypů,
8. rozvoj paměti.

U dětí bychom rozvíjeli a podporovali také sociální vývoj, který je v různé míře narušen u všech dětí s autismem:

1. nácvik očního kontaktu,
2. nácvik adekvátních emocionálních projevů - umět zvládat různé sociální situace,
3. odbourávání negativních projevů chování a agrese (autoagrese, agrese vůči druhé osobě),
4. nácvik společných her - dodržování jednoduchých pravidel, střídání ve hře,

5. zvládnutí kamarádských vztahů,
6. nácvik základních sociálních interakcí,
7. rozvíjení sociálního a společenského chování.

Vzdělávání ve třídě by mělo probíhat v duchu strukturovaného učení, kdy by byly dodržovány základní zásady, a to:

1. přehledný strukturovaný prostor,
2. vizualizovaný časový plán,
3. organizace dne,
4. vizuální předkládání úkolů.

u dětí s poruchami řeči

- je zajištěna kvalitní průběžná logopedická péče
 - je zajištěna těsná spolupráce s odborníky a s rodiči dítěte u dětí s více vadami a autismem
 - je zajištěno osvojení specifických dovedností, zaměřených na sebeobsluhu
 - vzdělávací prostředí je klidné a pro dítě podnětné
 - je zajištěna přítomnost asistenta
 - počet dětí ve třídě je snížen
 - jsou využívány vhodné kompenzační (technické a didaktické) pomůcky
 - jsou zajištěny další podmínky podle druhu a stupně postižení
- U těchto dětí by byla prováděna komplexní logopedická terapie, která by zahrnovala skupinovou a individuální logopedickou péči.

1. rozvoj slovní zásoby s užíváním všech slovních druhů
2. rozvoj řeči ve všech jazykových rovinách (foneticko-fonologická, lexikálně-sémantická, morfologicko-syntaktická, pragmatická),
3. rozvíjení rozumových a sensorických schopností dítěte v návaznosti na potřeby artikulace (vizuomotorika, zraková a sluchová percepce),
4. dechová a fonační cvičení,
5. procvičování orofaciální motoriky a artikulační cvičení (cviky potřebné pro posílení či rozhýbání patřičných částí mluvidel),
6. procvičování orientace hrotu jazyka před zrcadlem,

7. vyvozování a korekce hlásky,
8. fixace hlásky (upevňování nové artikulační schopnosti v optimálním hlasovém spojení a vytvoření tzv. artikulačního stereotypu),
9. automatizace správné výslovnosti (při spontánní mluvě),
10. rozvoj fonemického sluchu a fonemické diferenciaci (schopnost slyšet jednotlivé fonémy - analýza, syntéza, rytmizace, rýmy),
11. rozvíjení jemné motoriky a grafomotoriky,
12. trénink přirozeného přenosu gramatických forem na základě analogií (tvoření množného čísla, zdobněliny, synonyma, homonyma, antonyma, atd.),
13. využívání vhodných programů na PC (např. Brepta, Sluníčko, Méd'a...),
14. úzká spolupráce s klinickými logopedy.

Individuální logopedická péče by byla poskytována denně po dobu 15 - 20 minut, doba byla upravována dle individuálních potřeb dítěte (podle druhu a míry postižení, podle věku a schopnosti soustředit se). V průběhu celého dne by byly děti vedeny k fixaci již zacvičené hlásky v běžné řeči.

Pomůcky pro skupinová i individuální logopedická cvičení by byly operativně dle potřeby průběžně tvořeny a doplňovány.

Mezi šestým a sedmým rokem by už ale dítě mělo mít správnou výslovnost. Samozřejmě je tu velmi důležitý zájem ze strany rodičů. Jednou z příčin nesprávné výslovnosti může být porucha fonemického sluchu, kdy dítě hlásky nesprávně analyzuje a nedovede rozlišit správnou a nesprávnou výslovnost. U některých dětí mohou ovlivnit výslovnost anatomické odchylky řečových orgánů - jako je například nesprávný skus, přirostlá podjazyková uzdička.

U dětí mohou být pozorovány:

- obtíže ve výslovnosti
- artikulační neobratnost
- specifické asimilace v řeči.

Teoreticky by v oblasti výslovnosti mělo dítě zvládnout:

- do 3 let by správně vyslovovat hlásky n, m, p, h, t, k ve všech postaveních ve slově (tj. na začátku, uprostřed a na konci slova)
- mezi 3. a 4. rokem by mělo zvládnout správnou výslovnost hlásek f, v, g, b, j, d ve všech postaveních ve slově
- mezi 4. až 5. (7.) rokem života by mělo správně vyslovovat všechny ostatní hlásky ve všech postaveních ve slově. Za nejtěžší hlásky v češtině jsou považovány l, r, ř, spolu s tzv. sykavkami s, z, c, š, ž, č.[1]

Náměty k odstraňování obtíží:

Dechová cvičení:

- podpora správného dechového vzorce, odstraňování případných fonorespiračních obtíží[2]
- využívání fyziologického způsobu dýchání, odbourávání ústního dýchání
- cvičení melodie hlasu při čtení věty oznamovací, tázací, rozkazovací
- cvičení jedním dechem je, jo, jeje, to je moje, to je tvoje: je, je, je, je, co se děje tam na vršku u Matěje?; zkusit opakovat i několikrát na jedno nadechnutí
- řekni co nejvíce slov jedním dechem.

Kontrola a úprava vad výslovnosti

O způsobu reedukace poruchy výslovnosti rozhoduje vysokoškolsky vzdělaný odborník - logoped. Jen odborník může díky diagnostickým nástrojům odlišit poruchu výslovnosti - dyslalii, poruchu motorického řízení - vývojovou dysartrii, poruchu programování pohybu - verbální (či orální) dyspraxii, které se projevují do zvukové stránky řeči podobně, ale vyžadují zcela odlišný přístup.

Cvičení artikulační obratnosti

Tato cvičení se zařazují až po stimulaci mluvidel bez zvukového doprovodu (viz níže). Zpočátku vždy volíme volnější tempo:

- vyslovuj t, d, n (nebo p, t, k) - zrychluj
- vyslovuj baba, baba - zrychluj
- mn, mn, mi, ni, mi, ni
- čertík: bl, bl, bl
- zpěv: dli dli dli
- míč: kutululu

- auto: tydýt, tydýt
- procvičování výslovnosti: lze se připojit ve fázi, kdy dítě zvládá vytvořit hlásku správným způsobem na správném místě a potřebuje ji upevnit a stabilizovat, z hlediska motoriky se zaměřujeme na víceslabičná slova (lokomotiva, omalovánky, nejnepříjemnější)
- procvičování výslovnosti slov i slovních spojení, vět - pokud dítě užívá danou hlásku ve slovech, snažíme se upevnit hlásku ve vyšších celcích - věta, říkanka, text. Dítě podporujeme ve vytváření vět, uspořádání vět do celku (vyprávění).

Specifická asimilace sykavek

- správná výslovnost sykavek
- práce se slovy, kde leží vedle sebe hlásky akusticky blízké (předpokládá u dítěte zvládnutou správnou artikulaci daných hlásek), se souběžnou patřičnou stimulací fonemického sluchu) /švestky, sušenka, žížala, cvrčci, šašci, suší /
- věty: Na stromě visí suché švestky.

Využití říkadel, rozpočítadel, pomalý přednes básniček, vytleskávání rytmu řeči, vytleskávání rytmu podle vzoru:

- posilujeme mluvní apetit, řečovou paměť, cit pro rytmus, otužujeme děti při řečovém výkonu, podporujeme verbální praxi.

[1] Horňákové, Kapalkové (2009)

[2] fonorespirace se zabývá dýcháním, funkcí hlasivek a vzájemnou fonorespirační koordinací

Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními zdravotními potřebami

Vzdělávání je třeba přizpůsobit potřebám, které vyplývají ze zdravotního oslabení dítě, které jsou důsledkem jeho dlouhodobější nemoci, nebo které jsou dány lehčími poruchami jeho učení a chování. Vzdělávání dětí se zdravotním postižením v mateřských školách či třídách se vzdělávacím programem upraveným podle speciálních potřeb dětí je v souladu s příslušnou vyhláškou personálně posíleno v osobě dalšího pedagogického pracovníka a zabezpečeno dle potřeby souběžným působením dvou pedagogických pracovníků ve třídě. Pro integrované vzdělávání není tato podmínka (možnost) legislativně stanovena. Pokud je však vzdělávání dítěte a péče o ně natolik náročná, že vyžaduje péči dalšího pedagoga či jiného pracovníka, je vhodné jeho účast zajistit. **Podmínky vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním.** Vzdělávání dětí ze socio - kulturně znevýhodňujícího prostředí, dětí s oslabeným rodinným zázemím či dětí, které pocházejí z jazykově odlišného prostředí a které nemluví naším jazykem, probíhá vzdělávání, se uskutečňuje podle požadavků daných RVP PV. Snížená sociální adaptabilita těchto dětí či zvýšená potřeba výchovy a vzdělávání v některé oblasti vyžaduje úpravu vzdělávacího obsahu i podmínek vzdělávání. V mateřské škole jsou uplatňovány speciální vzdělávací metody umožňující včasnou diagnostiku a rozvojovou stimulaci dětí. Při práci s dětmi je však nutné respektovat jejich individuální možnosti a potřeby. S cíli pracujeme tak, aby maximálně vyhovovaly i dětem se SVP a umožňovaly rozvoj učení, socializaci a dosažení maximální úrovně samostatnosti těchto dětí.

V případě, že mateřská škola nemá odpovídající podmínky a personál, nebo je postižení dětí závažné, je doporučena speciální péče v zařízeních odpovídajících tomuto druhu postižení dítěte.

Vždy musí být zvážen a stanoven způsob vzdělávání nejvhodnější pro dítě, dle jeho druhu a stupně postižení a předpokládaného efektu jeho začlenění do skupiny dětí.

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami je dítě, které k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Tyto děti mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření z výčtu uvedeného v § 16 školského zákona. Podpůrná opatření realizuje mateřská škola.

Podpůrná opatření se podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti člení do pěti stupňů. Podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola nebo školské

zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení na základě plánu pedagogické podpory (PLPP). Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením ŠPZ. Začlenění podpůrných opatření do jednotlivých stupňů stanoví Příloha č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb.

Pojetí vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními

Rámcové cíle a záměry předškolního vzdělávání jsou pro vzdělávání všech dětí společné. Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je třeba jejich naplňování přizpůsobovat tak, aby maximálně vyhovovalo dětem, jejich potřebám i možnostem. Snahou pedagogů je - stejně jako ve vzdělávání dětí, které speciální vzdělávací potřeby nemají - vytvoření optimálních podmínek k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti.

Při plánování a realizaci vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními je třeba mít na zřeteli fakt, že se děti ve svých individuálních vzdělávacích potřebách a možnostech liší. Účelem podpory vzdělávání těchto dětí je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého dítěte s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti. Při vzdělávání dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami učitel zahrnuje do svých vzdělávacích strategií podpůrná opatření. Podpůrná opatření prvního stupně stanovuje mateřská škola. Od druhého stupně podpory jsou podpůrná opatření stanovována ŠPZ po projednání se školou a zákonným zástupcem dítěte. Pravidla pro použití podpůrných opatření školou a školským zařízením stanovuje vyhláška č. 27/2016 Sb.

Závazný rámec pro obsahové a organizační zabezpečení předškolního vzdělávání všech dětí vymezuje RVP PV, který je východiskem pro tvorbu ŠVP. Podle ŠVP se uskutečňuje vzdělávání všech dětí dané mateřské školy. Pro děti s přiznanými podpůrnými opatřeními prvního stupně je ŠVP podkladem pro zpracování PLPP a pro děti s přiznanými podpůrnými opatřeními od druhého stupně podkladem pro tvorbu IVP. PLPP zpracovává škola samostatně, IVP zpracovává škola na základě doporučení ŠPZ.

Důležitou podmínkou úspěšnosti předškolního vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je nejen volba vhodných (potřebám dětí odpovídajících) vzdělávacích metod a prostředků, které jsou v souladu se stanovenými podpůrnými opatřeními, ale i uplatňování vysoce profesionálních postojů učitelů i ostatních pracovníků, kteří se na péči o dítě a jeho vzdělávání podílejí. Rozvoj

osobnosti dítěte s přiznanými podpůrnými opatřeními závisí na citlivosti a přiměřenosti působení okolí mnohem více, než je tomu u dítěte, které není ve svých možnostech primárně omezeno. Proto je nutné vytvořit podmínky pro jejich pozitivní přijetí. K tomu je nutné, mimo jiné, navázat úzkou spoluprací s rodiči všech dětí, citlivě s nimi komunikovat a předávat potřebné informace.

Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami spolupracuje učitel s dalšími odborníky, využívá služby školských poradenských zařízení.

Systém péče o děti s přiznanými podpůrnými opatřeními v mateřské škole

- pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování PLPP
- **Plán pedagogické podpory (PLPP)** zpracovává mateřská škola (pedagog a konzultuje se speciálním pedagogem a ředitelem školy) pro dítě od prvního stupně podpůrných opatření a to na základě úprav ve vzdělávání, které jsou realizovány podle vzdělávacích potřeb dítěte, nebo zapojení do kolektivu. S PLPP je seznámen zákonný zástupce dítěte a všichni učitelé. Obsahuje popis obtíží dítěte, stanovení cílů podpory a způsobů vyhodnocování naplňování plánu. Mateřská škola vyhodnocuje naplňování cílů PLPP nejpozději po 3 měsících od zahájení poskytování PO.
- pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování IVP.
- **Individuální vzdělávací plán (IVP)** zpracovává mateřská škola pro dítě od druhého stupně podpůrných opatření a to na základě doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ) a žádosti zákonného zástupce dítěte. IVP vychází ze školního vzdělávacího programu (ŠVP). Obsahuje mj. údaje o skladbě druhů a stupňů podpůrných opatření poskytovaných v kombinaci s tímto plánem. Naplňování IVP vyhodnocuje školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou nejméně jednou ročně.
- náplň předmětů speciálně pedagogické péče si stanovuje pedagog na třídě a předkládá řediteli ke kontrole

Příklady konkrétních zaměření předmětů speciálně pedagogické péče jsou uvedeny v Příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb. V případě mateřských škol a tříd zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona jsou v ŠVP vždy uváděny předměty speciálně pedagogické péče, ostatní mateřské školy tak činí v případě poskytování tohoto podpůrného opatření konkrétnímu dítěti.

Podmínky vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními

Podmínky pro vzdělávání dětí musí vždy odpovídat individuálním potřebám dětí.¹ Podmínky pro vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními stanovuje školský zákon a vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Učitel zajišťuje tyto podmínky s ohledem na vývojová a osobnostní specifika těchto dětí a měl by být vzdělán v oblasti speciální pedagogiky.

Pro úspěšné vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními je potřebné zabezpečit (případně umožnit):

- uplatňování principu diferenciacce a individualizace vzdělávacího procesu při plánování a organizaci činností, včetně určování obsahu, forem i metod vzdělávání;
- realizaci všech stanovených podpůrných opatření² při vzdělávání dětí;
- osvojení specifických dovedností v úrovni odpovídající individuálním potřebám a možnostem dítěte zaměřených na samostatnost, sebeobsluhu a základní hygienické návyky v úrovni odpovídající věku dítěte a stupni postižení;
- spolupráci se zákonnými zástupci dítěte, školskými poradenskými zařízeními, v případě potřeby spolupráci s odborníky mimo oblast školství;
- snížení počtu dětí ve třídě v souladu s právními předpisy;
- přítomnost asistenta pedagoga podle stupně přiznaného podpůrného opatření.

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona se uskutečňuje na základě *školských vzdělávacích programů upravených podle speciálních vzdělávacích potřeb dětí.*

¹Např. v oblasti věcného prostředí, životosprávy dětí, psychosociálního klimatu, organizace vzdělávání, personálního a pedagogického zajištění, spolupráce mateřské školy s rodinou apod.

² § 16 odst. 2 školského zákona.

Vzdělávání dětí mimořádně nadaných

Rámcovost RVP PV umožňuje, aby školní, třídní i individuální vzdělávací program, jeho obsah i podmínky, byly dle potřeb a možností rozumně přizpůsobeny mimořádným schopnostem dětí a popř. doplněny nabídkou dalších aktivit podle zájmů a mimořádných schopností či mimořádného nadání dětí. Rozvoj a podpora mimořádných schopností by měla být zajišťována a organizována tak, aby nebyla jednostranná a neomezila pestrost a šíři obvyklé vzdělávací nabídky.

Vzdělávací obsah je upraven tak, aby děti nebyly přetěžovány a byla zajištěna pestrost a šíře vzdělávací nabídky. Běžné aktivity dětí jsou doplňovány o další činnosti dle zájmu a mimořádných schopností, nebo nadání dítěte.

Naše pedagogické pracovnice jsou proškoleny ve vzdělávacím programu MENSA NTC Learning.

NTC Learning je unikátní systém učení dětského mozku za pomoci cvičení, které mají vědecký základ v průkaznosti zvýšení efektivity využívání mozkové kapacity v dětském věku. Tyto výzkumy mimo jiné poukazují na fakt, že dětský mozek zakládá 75 % všech neuronových synapsí (propojů) do věku 7 let - z toho 50 % vznikne dokonce do věku 5 let. Cíl našeho společného úsilí tkví ve společné práci na vývoji dětského potenciálu od nejranějšího období. Tato metoda je využitelná pro všechny děti, nejen pro mimořádně nadané.

Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, rodiči, dalšími odborníky:

Podmínkou k realizaci integrace dítěte je vzájemná spolupráce s rodiči, školskými poradenskými zařízeními PPP, SPC a dalšími odborníky, například pediatry, logopedy, dětskými psychology a podobně. Mezi školou a rodiči by mělo docházet k vzájemné spolupráci zejména v oblasti informovanosti školy o výsledcích speciálně pedagogických, psychologických vyšetřeních, aktuální informace o zdravotním stavu dítěte, výchovných a vzdělávacích pokrocích a také o problémech z rodinného prostředí. Důležitý je stejný přístup k dítěti ze strany rodiny a školy. S poradenskými zařízeními škola spolupracuje i při vytváření IVP, řešení odkladů školní docházky a zajištění pedagogické asistence. V případě závažnějších poruch je nutná spolupráce s dalšími odborníky, kteří zajišťují péči o děti (zajištění kompenzačních pomůcek, vyjímeč stravování apod.)

Vypracovala: Bc. Gabriela Lacková

Konzultant: Bc Karin Fričová

V Mateřské škole Hradec nad Moravicí dne 28.6.2016

Úpravy provedeny k 28.6.2017.

Projednáno na pedagogické poradě dne: 29.8.2017

Platnost od 1.9. 2017